

XXIV Seminarium WEP

Heliodor Józef CEPA (1895-1974)

Warszawa 16 października 2019 r.

Andrzej MARUSAK

Heliodor Józef CEPA (1895-1974)

Specjalista łączności wojskowej. Dowódca łączności Naczelnego Wodza 1939 i dowódca wojsk łączności Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (1939-1945). Walczył w 3 wojnach i 2 powstaniach. Komendant Centrum Wyszukolenia Łączności w Zegrzu, wykładowca Wyższej Szkoły Wojennej i Akademii Sztabu Generalnego. Gen.

brygady i ofiara represji stalinowskich w Wojsku Polski Ludowej.

Ur. dnia 29 XI 1895 r. w Mieszkowie k. Jarocina, w rodzinie Piotra (piekarza) i Marianny. Został ochrzczony w kościele parafii rzymsko-katolickiej św. Wawrzyńca w Mieszkowie (8 XII 1895).

Ojciec Heliodora — **Piotr Cepa postawił w Mieszkowie wiatrak zakupiony i sprowadzony z zaboru rosyjskiego ok. 1908 r. (data widnieje na wale głównym). Wiatrak został przywieziony w częściach i zmontowany na miejscu. W czasie wojny wiatrak zajęli Niemcy, a po wyzwoleniu pracował w nim Zygmunt Cepa.**

Heliodor Cepa, był uczniem szkoły powszechnej (1902-1907) i uczestniczył w strajku szkolnym (1905) z powodu zakazu używania języka polskiego na lekcjach religii.

**← Rys. 1.
Mieszkowski
wiatrak
Piotra Cepy
(1908)**

Uczył się w gimnazjum w Jarocinie (1908-13) i w Krotoszynie (1913-14). Maturę zdał w Krotoszynie w 1918 r.

W czasie nauki w Krotoszynie należał do tajnego Towarzystwa Tomasza Zana, którego celem było rozbudzanie i pielęgnowanie u młodzieży miłości oraz poczucia obowiązku wobec Ojczyzny.

Dnia 24-IX-1914 został przymusowo wcielony do Armii Cesarstwa Niemieckiego i po kursie aspirantów oficerskich walczył w oddziałach telegraficznych na froncie wschodnim (1915–1916) i zachodnim (1916-1918). Otrzymał **Krzyż Żelazny II klasy** (odznaczenie pruskie) i stopień **kaprala**.

Po zakończeniu wojny dywizję Heliodora transportowano do

Gdańska, podczas postoju w Pile uciekł z transportu, zabrał kilka sztuk broni i powrócił do domu (15 XII 1918). Dnia 1 I 1919 r. przystąpił do Powstania Wielkopolskiego na ochotnika i awansowany do stopnia podporucznika zorganizował łączność w oddziałach frontu południowego. Walczył w składzie 3. Dywizji Strzelców Wielkopolskich. W tym czasie ukończył kurs aspirantów oficerskich telegrafii w Poznaniu. Był zastępcą szefa łączności dywizji oraz oficerem techniczno-operacyjnym w sztabie Szefa Łączności Armii Wielkopolskiej ppł. Andrzeja Miączyńskiego.

W roku 1920 walczył w wojnie polsko-sowieckiej, jako dowódca kompanii oraz szef łączności Syberyjskiej Brygady Piechoty. Otrzymał **Krzyż Walecznych** i awanse na **por.** oraz **kapitana**.

W III Powstaniu Śląskim (1921) organizował zaopatrzenie powstańców w sprzęt łączności.

W 1921 r. został mianowany kierownikiem referatu wyszkolenia łączności w Ministerstwie Spraw Wojskowych (MSWojsk.).

W kwietniu 1924 r. został przydzielony z Departamentu VI Ministerstwa Spraw Wojskowych do 3 pułku łączności w Grudziądzu z równoczesnym odkomenderowaniem na kilkumiesięczny kurs w **Centre d'Etudes de Liaison et transmission (Centrum Studiów i Transmisji Łącznikowych) w Wersalu pod Paryżem. Po ukończeniu tego kursu, został ponownie przydzielony do Departamentu VI MSWojsk (VIII 1924).**

W 1926 r. otrzymał awans na stopień majora i został **d-cą 1 puł-**

ku łączności.

2 listopada 1927 został przydzielony z Departamentu Inżynierii MSWojsk. do **Wyższej Szkoły Wojennej w Warszawie**, w charakterze słuchacza kursu 1927/1929, który ukończył w sierpniu 1929.

Po otrzymaniu dyplomu naukowego oficera dyplomowanego, został przydzielony do **Obozu Szkolnego Wojsk Łączności w Zegrzu** na stanowisko **Dyrektora Nauk**.

Z dniem 10 czerwca 1930 został **wykładowcą** **Wyższej Szkoły Wojennej**, 1 stycznia 1931 — mianowany **podpułkownikiem** ze starszeństwem, a 1 czerwca 1933 — **komendantem Centrum Wykszolenia Łączności w Zegrzu**. W roku 1936 został mianowany puł-

kownikiem.

We wrześniu 1934 r. ppłk Cepa został wezwany do gabinetu marszałka Piłsudskiego. Omawiano fatalny stan łączności w WP.

Od grudnia 1934 został szefem Dowództwa Wojsk Łączności. Na tym stanowisku rozpoczął wprowadzanie szeroko zakrojonych zmian organizacyjnych wojsk łączności i ich modernizację techniczną, organizacyjną i szkoleniową. Plany te miały być zrealizowane do roku 1941. Do wybuchu wojny nie udało się ich zrealizować w pełni, ale widoczna poprawa następowała.

Wprowadzał plany szybkiej modernizacji technicznej wojsk łączności w ramach swoich kompetencji. Zamówienia wojskowe starano się powierzać zakładom polskim (PZT, AVA, Kable Pol-

skie) wobec dotychczasowej dominacji zakładów niemieckich, holenderskich, francuskich, angielskich. Np. radiostacje „N” i inne urządzenia opracowywano w Polsce (PZT, AVA).

Z chwilą wybuchu II w. św. został **Naczelnym Dowódcą Łączności w Sztabie Naczelnego Wodza**.

Granicę rumuńską przekroczył w Kutach w kolumnie Naczelnego Wodza 18 IX 1939 r. Został internowany w Rumunii, uciekł do Francji do armii tworzonej przez gen. W. Sikorskiego.

Po ewakuacji do Anglii, tam został **Dowódcą Łączności Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie**. Funkcję tę pełnił do końca wojny.

W maju 1946 powrócił do Polski i został powołany do Wojska Polskiego. Początkowo zajmował się sprawami rewindykacji

sprzętu łączności pozostałego w Londynie, a w następnie (1946-1951) pełnił kolejno funkcje szefa dwóch Oddziałów w Sztabie Generalnym WP oraz kierownika katedry łączności w Akademii Sztabu Generalnego.

Pracę płk. dypl. Heliodora Cepy w latach 1947-1948 oceniono bardzo wysoko i awansowano na stopień generała brygady (22 VII 1948).

W lipcu 1951 został aresztowany przez funkcjonariuszy **Głównego Zarządu Informacji Wojskowej MON pod zarzutem tworzenia w wojsku organizacji spiskowej, mającej na celu obalenie władz państwowych.**

W areszcie przebywał do 8 lutego 1955 r. poddawany okrutnemu

śledztwu. Nie załamał się i nie przyznał się do zarzucanych mu działań. Dochodzenie w jego sprawie umorzono z braku jakichkolwiek dowodów winy. Został zwolniony z więzienia i nie powrócił już do służby wojskowej. Lekarze stwierdzili u generała m.in. rozedmę płuc, powiększenie serca, miażdżycę, nerwobóle lędwio-wo-krzyżowe i osłabienie słuchu.

Po przebyciu rocznego leczenia, został redaktorem WNT, a potem — gł. inżynierem w Instytucie Łączności i w Polskiej Agencji Prasowej (PAP, 1958-1968). W PAP, doprowadził do powstania w Zegrzu jednego z najnowocześniejszych centrów nadawczo-odbiorczych w krajach bloku wschodniego.

Otrzymał wiele odznaczeń, oprócz już wymienionych:

- **po I wojnie światowej:** Krzyż Niepodległości, Krzyż Oficerski OOP (1936), Złoty Krzyż Zasługi (1938), Srebrny Krzyż Zasługi (1924) Kawaler Orderu Legii Honorowej (1937, franc.), Komandor Orderu Korony (rum.), Komandor Orderu Zasługi (węg.), Order Krzyża Orła III klasy (1937, est.);
- **w czasie II wojny światowej:** Defence Medal (1939-1945) (bryt.), War Medal (1939-1945) (bryt.);
- **po II wojnie światowej:** Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1964), Order Krzyża Grunwaldu III klasy, Złoty Krzyż Zasługi (1947), Wielkopolski Krzyż Powstańczy, Śląski Krzyż Powstańczy.

Po przejściu na emeryturę (1968) pracował społecznie. Był członkiem Rady Naczelnej ZBOWID (Związku Bojowników o Wolność i Demokrację) i Głównej Komisji LOK (Ligi Obrony Kraju).

Był założycielem Klubu Kombatantów Wojsk Łączności (1967), który skupiał byłych żołnierzy wojsk łączności z okresu II Rzeczypospolitej i żołnierzy z Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, mieszkających w Polsce.

Był wiceprzewodniczącym Krajowej Komisji Weteranów Powstania Wielkopolskiego. Zorganizował grupę warszawskiego środowiska powstańców wielkopolskich i został jej szefem. Udało

Mu się utworzyć Kwaterę Powstańców Wielkopolskich (KPWP) na Powązkach.

Obok KPWP znajduje się Kwatera Powstańców Śląskich, a w centrum obu kwater znajduje się pomnik Powstańca Wielkopolskiego i Śląskiego.

Zmarł 16 kwietnia 1974 w Warszawie, i jest pochowany na Powązkach w Kwaterze Powstańców Wielkopolskich.

Został patronem Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu (14 IX 2011) [1, 2].

Ożenił się w marcu 1930 r. w Środzie Wielkopolskiej. Z tego małżeństwa urodziło się troje dzieci: **Zofia (ur. XI 1933, zamężna**

Potkowska), **Maria** (ur. II 1935), **Andrzej** (ur. 1944, w Edunburgu). Heliodor Ceba miał brata Lucjana — architekta.

Na podstawie:

1. <https://cslii.wp.mil.pl/pl/pages/patron-2017-11-17-2/>, (VI 2019).
2. Akt urodzenia Heliodora Cepy, USC Jarocin sygn. 66, nr 269. Arch. Państwowe w Kaliszu.
3. „Powstaniec Wielkopolski patronem Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu”. Wiadomości „Poznań Nasze Miasto” (17 IX 2011).
4. Mirosław Pakuła: „Wspomnienia rodzinne. Wywiad z córką patrona CSŁiI panią Zofią Potkowską”. CSŁiI 8/2/2013.
5. [Wikipedia.pl](https://pl.wikipedia.org/wiki/Heliodor_Ceba) (IX 2019)
6. Krzysztof Leszczyński: „Polskie Szyfry 1919-1945 łączność — wywiad wojskowy”, Wyd. The ENIGMA PRESS 2019. ISBN 978-82-952021-1-7.

Andrzej Marusak

**Dziękuję Państwu
za uwagę!**